

TF REDAKTÖR

EDVIN HÖGDAL
TEL: 0498-20 24 23
E-post: kultur
@gotlandstidningar.se

TIPSET

Sommarkvällsmusik
I kväll bjuds det på klassisk sommarkvällsmusik i Östergarn kyrka. Musik av bland annat Bach, Piazzolla och Atterberg.

KULTUR & NÖJE

INFÖR MEDELTIDSVECKAN: HISTORIESPECIAL - DEL 1 AV 3

Går det att förklara varför Valdemar Atterdag invaderade Gotland? Ja, det menar i varje fall författaren Anders H Blomström. I tre artiklar för GT kommer han att berätta om sina sensationella rön.

Varför invaderade Atterdag Gotland 1361?

Valdemar Atterdag erövrade Skåne, Blekinge och Öland i snabb takt hösten 1360. Magnus Eriksson och sonen slöt fred för att möta hotet. Men de behövde hjälp. Den som kom till deras räddning var greve Henrik av Holstein. Som tack för att Henrik höll Kalmar fick han borgen och länet i pant. Och Henriks syster Elisabeth blev trolovad med Håkon.

Greve Henrik var minsann inte vem som helst. Han hade stridit för flera kungar i korsståg i öster. Stred bland annat för Magnus mot Novgorod. Henrik var även livstidsanställd av den engelske kungen i 100-årskriget och deltog bland annat i det berömda slaget vid Crécy. Mot slutet av sitt liv stred Henrik för påven. Han kallades för Järn-Henrik av sin samtid.

Men först och främst så var Henrik Valdemars arvfien. Henriks far greve Gert erövrade Jylland och gjorde Fyn till sitt arvelän. Danmark upphörde faktiskt att existera som rike. Två grevliga kusiner hade var sin halva av

” Lösningen för Valdemar blev invasionen av Gotland. Trupperna skulle få sin sold genom att plundra landsbygden.

riket i pant. Denna tid kallas för den kungalösa tiden i historieböckerna.

Henriks far blev dräpt i en kommandoråd. Halshuggen över sängastolpen sägs det. Grevedråparen Niels Ebbesen blev genom denna handling odödlig. Han blev Danmarks motsvarighet till Robin Hood. Frihetshjälten alla danska skolbarn måste läsa om i skolan. Ingmar Bergman satte mitt under brinnande världskrig upp motståndspjäsen Niels Ebbesen på Stockholms stadsteater. Det blev hans första stora pjäs.

Fast greve Henrik, han fick sin hämnd. Dräpte sin fars dräpare i ett slag som verkar ha varit minst lika blodigt som det utanför ringmuren. Men trots att han vann slaget så förlorade Henrik Jylland.

Danska riket återuppstod genom grevemordet och Valdemar började sin kungagärning. Fast han blev bara kung över en liten remsa längst uppe vid Limfjorden på Jylland. Resten av panten i Jylland tvingades han lösa ut bit för bit från greve Henrik. Något som gjorde Valdemar kroniskt fattig och Henrik rik.

Valdemar och Henrik var de enda som alltid stod på olika sidor under sin livstid. Alla andra furstar bytte ständigt sida. Valdemar och Hen-

rik stod mot varandra även under hundraårskriget. Valdemar hade lovat att strida på den franske kungens sida, och för det fick den danske kronprinsen Kristoffer bli trolovad med en av de franska prinsessorna. Fast den affären gick omkull när den franske kungen tillfångatogs.

Vintern 1360 stod så arvfjenderna Valdemar och Henrik på var sin sida av Kalmar sund. Henrik i Kalmar. Valdemar på Borgholm. Henrik spärrade vägen mot norr. Båda använde sig av legosoldater. Henrik hade råd med det. Valdemar hade det inte. Skåne och Blekinge hade Valdemar inte kunnat plundra. De var ju en del av danska riket. Men Öland blev plundrat. Den plundringen räckte inte långt. Legosoldater var dyra. Valdemar måste hitta en ny lösning, annars riskerade han att trupperna övergav honom.

Lösningen för Valdemar blev invasionen av Gotland. Trupperna skulle få sin sold genom att plundra landsbygden. Men att brandskatta Visby? Nej, det var det inte tal om. Det är forskare numera överens om. Att ta strid mot svensken, det var en sak. Att ta strid mot hansan, det var något helt annat.

Fast hade inte Valdemar fått väldigt mycket silver då

på sommaren 1360? Hansastäderna låg ju redan 26 juni med sina skepp i Köpenhamn och väntade på rätten att köpa skånsk sill redan innan Helsingborg var färdig-erövrat. Handla på dansk strand som det brukade stå i privilegiebrevet.

Fisk var ju det enda som fick ätas under den långa fastetiden. Och sillen, den gick till i väldiga mängder vid denna tid. Så fyra nordtyska Hansastäder var beredda att betala väldigt mycket. Deras ombud hade med sig fullmakt att betala mellan 1000 och 1200 marker silver var för den rätten. När vi vet att Gotlands skatt var på 120 marker silver årligen. Ja då

vet vi att Valdemar skulle få fyrtyo gånger den gotländska skatten.

Så finns det någon sanning om varför Valdemar kom till Gotland? Hade inte Hansan just fyllt hans kistor med silver? Behövde Valdemar verkligen plundra Gotland?

I nästa artikel kommer vi lite närmare svaret.

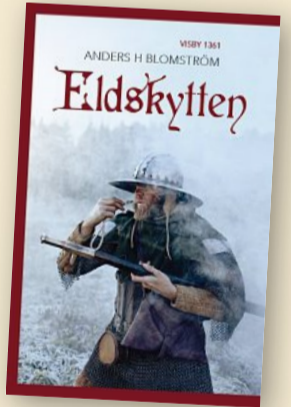
Och vad hände egentligen när Valdemar stod där utanför muren? Svek staden landsbygden?

Och hur blev det egentligen? Kom Henrik någonsin till Gotland som öns pant-herre?

Anders H Blomström

OM FÖRFATTAREN

- I mars gav Anders H Blomström ut medeltidsdeckaren "Eldskytten", som till stora delar utspelar sig i Visby under Valdemar Atterdags erövring.
- Nils Blomkvist, historieprofessor på Campus Gotland, hade följande att säga om romanen: "Jag lyfter på min stormhatt i salut för din kringsyn och källkunskap beträffande östersjöväldet och det sena 1300-talet."
- Anders H Blomström kommer att hålla två föredrag under Medeltidsveckan kring sina efterforskningar.

Gotlänningarna öppnade plånboken

MUSIK

Peter Ekstrand och jazzkonstellationen Gotland hot får gav två konserter till förmån för öns flyktingar. De kom att häpna över gotlänningarnas givmildhet.

New Orelanskvartetten, som består av Peter Ekstrand, Björn Ullberger, Björn Eriksson och Holger Gross, hade bara planerat för två spelningar. En i Hamra kyrka och en i Burs kyrka. Gensvaret har fått dem att överväga fler, om det inte vore för att sommaren är på väg mot sitt slut.

– Vi samlade in 4 000 kronor i Hamra. Vi kom till Burs

BANDET. Peter Ekstrand, Björn Ullberger, Björn Eriksson och Holger Gross.

kyrka med en utmaning: slå Hamraborna. Och det gick ju vägen. Ungefär 6 500 kronor fick vi in på andra konserten, säger Peter Ekstrand.

Pengarna går oavkortat till Svenska kyrkans, Röda korsets och Rädda barnens gemensamma flyktingarbete.

– Gotland är inte känt för att ta emot mycket flyktingar, men det här visar hur mycket engagemang det finns på ön. Det var mycket folk på konserterna, och jag tror inte särskilt många kom för att de gillar New Orleans-jazz, säger Peter Ekstrand.

Vid konserten i Hamra ersattes Holger Gross av Gotlandsklenoden Göran Ringbom på banjo.

Edvin Högdal
edvin.hogdal@gotlandstidningar.se
0498-20 24 23

Kända vloggare till Visby

VISBY

I november kommer kända ansikten från YouTube till Ica Maxi Arena.

Organisationen Tubecon Sverige anordnar evenemanget där kända vloggare samlas tillsammans med fans. Turnén når Gotland den 12 november och då kommer ett 30-tal vloggare att finnas i Ica Maxi Arena dit ungdomar är välkomna.

På eventet kommer ungdomar att få träffa så kallade "Youtubers", däribland gotlänningen Jens Norell, och kunna delta i paneldiskussioner där de kan ställa frågor till vloggarna.

– De som följer mig vet vem jag är och hur jag ser ut. Jag ser mest fram emot att få ett ansikte på de som följer mig och veta varför de gör det, säger vloggaren.

Tubecon Tour genomförs även på sju platser på fastlandet i höst. Jens Norell kommer att vara med i fem av städerna. När Tubecon genomfördes för första gången i Stockholm i år kom ungefär 4 500 personer besökare.

– Då fanns det hbtq- och antimobbingspaneler, jag tror att det kommer vara likadant i Visby, säger Jens Norell.

Joel Swahn
joel.swahn@helgotland.se